

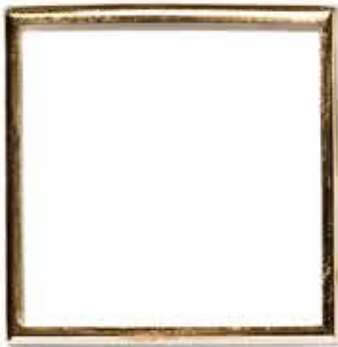
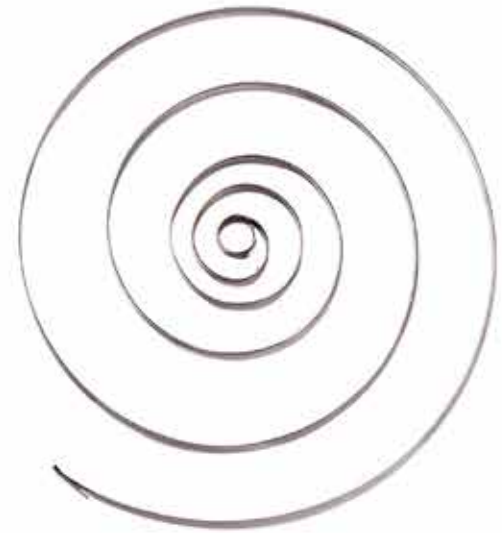
INARI LEPISTÖ

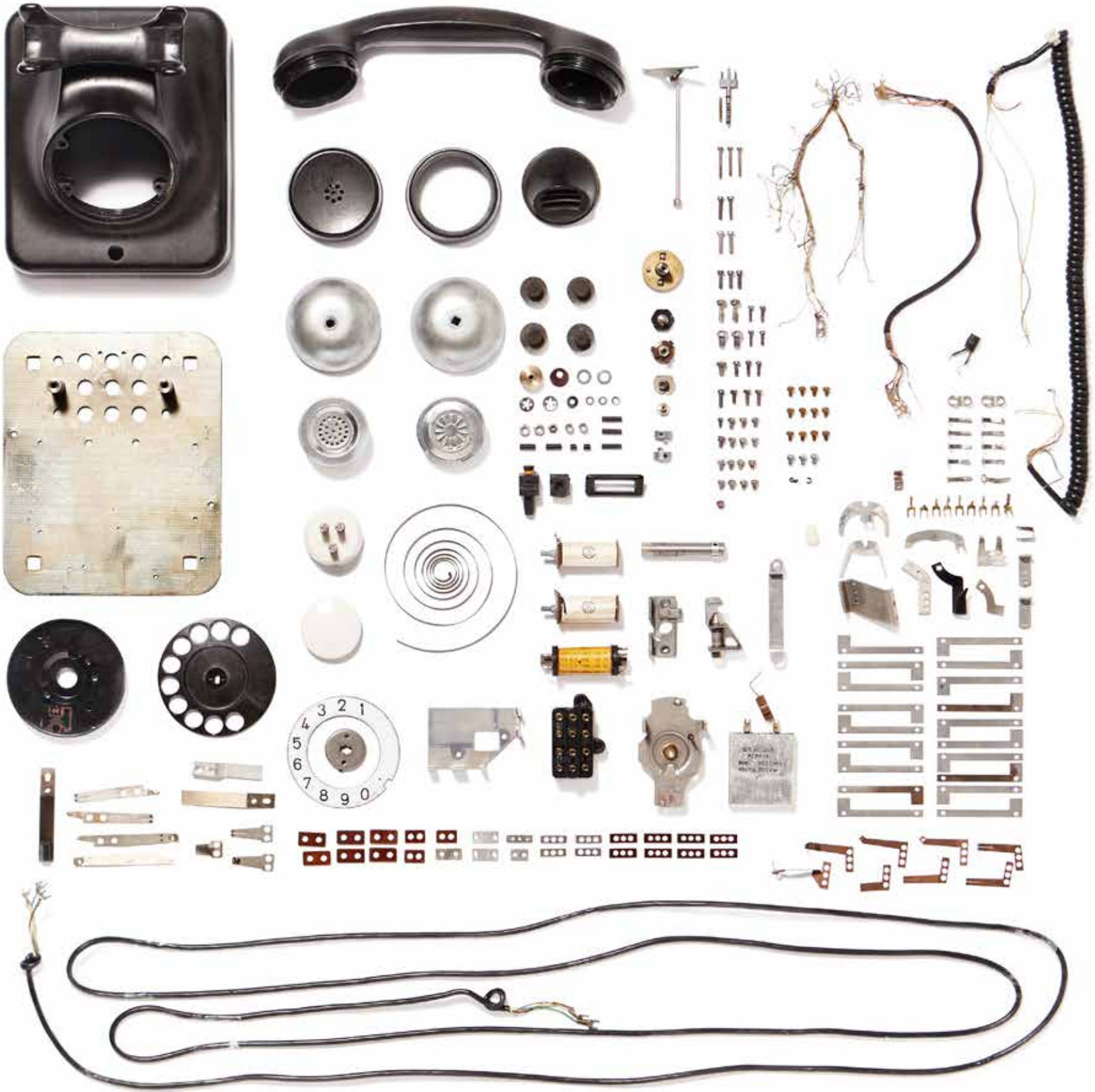
MASIINAN SISÄLTÄ

Examensarbete för medianom (YH) -examen
Utbildningsprogrammet för mediakultur
Yrkeshögskolan Novia
Jakobstad 2013

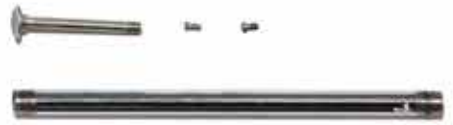
SISÄLLYSLUETTELO

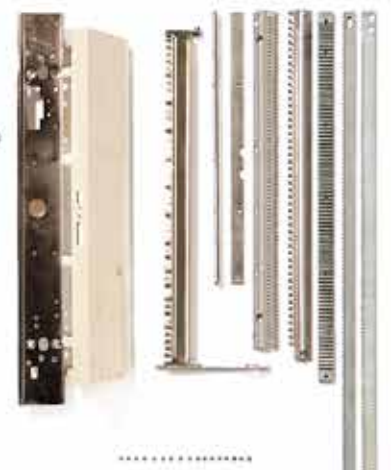
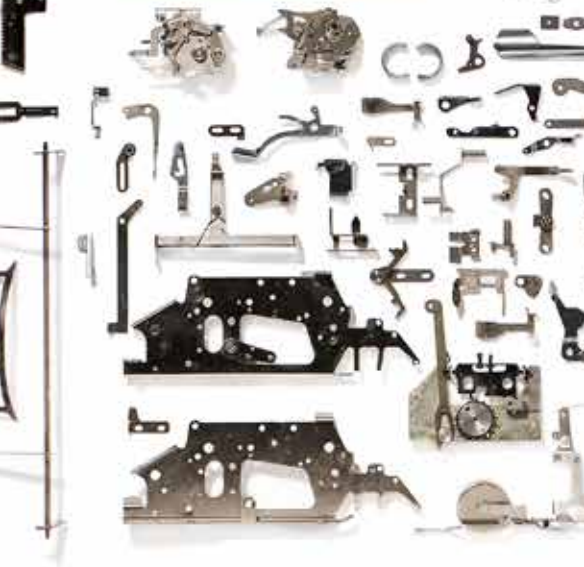
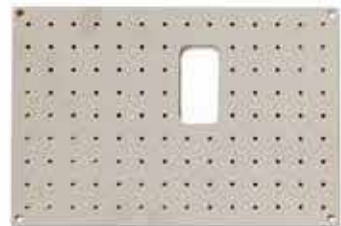
	Kuvat	4
001	Alkusanat	19
002	Kulutuskulttuurin synty	20
003	Suunniteltu hajoamien	21
004	Aparaattien aika	22
005	Vanha vastaan uusi	23
006	Kulutuksen seuraukset	24
007	Leppoisa vastaisku	25
008	Tavaroiden sietämätön paljous	27
009	Onko pari minuuttia muuttunut kahdeksi?	28
010	Tekniikkafani jo lapsena	29
011	Purkuterapiaa ja kokoamisprosessi	30
012	Kaiken takana on järjestelmä	31
013	Loppusanat	32
014	Kiitos	33
	Lähteet	34
	Svensk sammanfattning	36

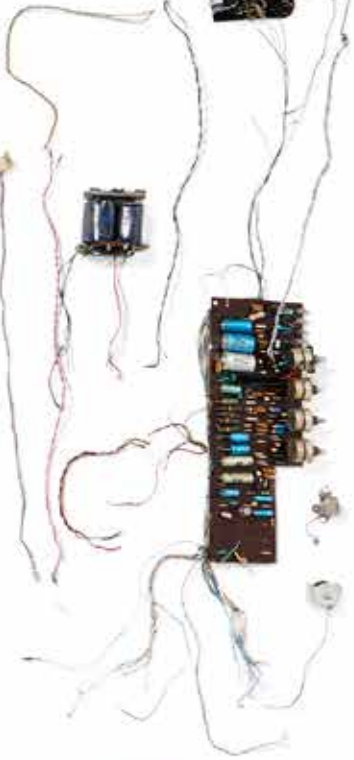
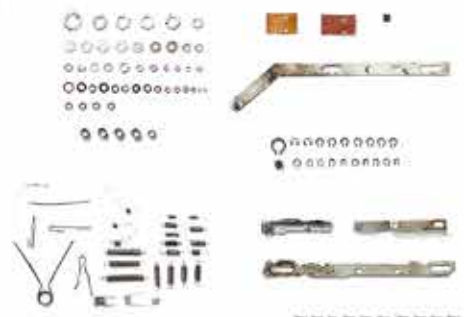
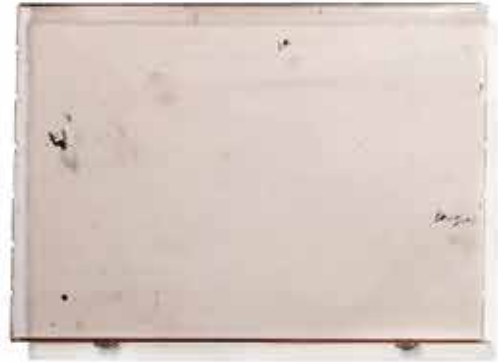

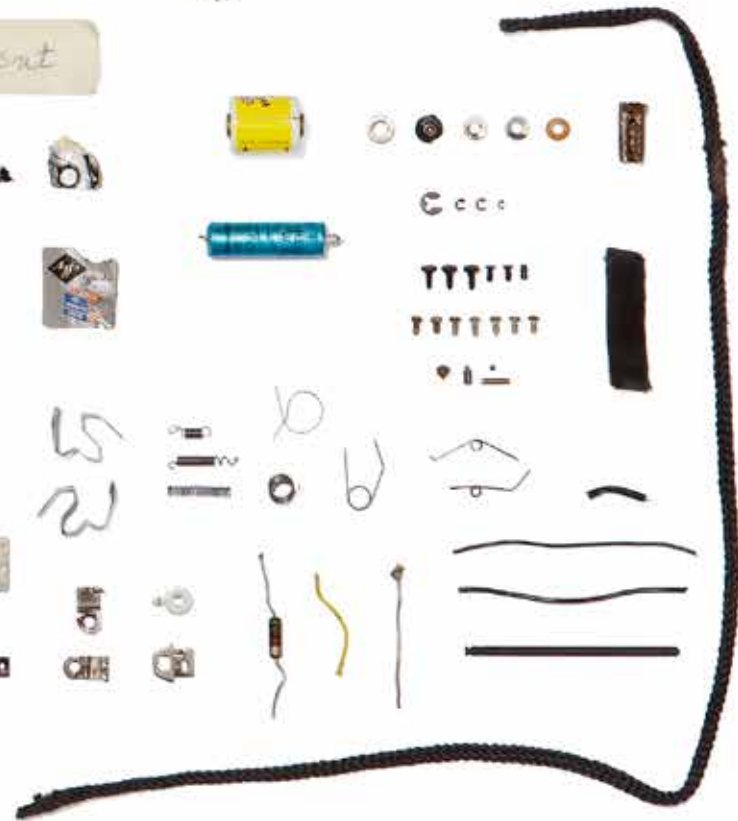
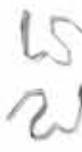
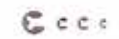

001 ALKUSANAT

Masiinan sisältä –sarja juontaa juurensa sekä minua vaivaaviin yhteiskunnallisiin ongelmiin että lapsenomaiseen uteliaisuuteeni. Koneet ja mekaniikka ovat kiehtoneet minua jo pienestä pitäen. Kuinka yksi pieni ratas saa ison koneiston liikkeelle, toisaalta yhden jousen katkeaminen pysäyttää liikeradan kokonaan. Vanha auto on korjattavissa niin kauan kuin siihen löytyy varaosia markkinoilta. Samalla minua pelottaa suunta, johon maailma on menossa. Elektroniikka ei ole korjattavissa ilman erikoisosaamista, usein ei edes silloin. Elämme kertakäyttökulttuurissa, jossa naarmuuntuneella esineellä ei ole enää minkäänlaista arvoa. Hyvin huollettu mekaaninen kone kestää vuosikausia, kun taas älypuhelin saattaa seota syystä tai toisesta jo muutamassa kuukaudessa.

Uteliaisuus kurkistaa koneen sisään on ajanut minut tekemään sitä mitä lopputyökseni teen, eli purkamaan koneita. Olen valinnut aparaatteja, jotka ovat tämän hetken tekniikan isä ja äitejä, esimerkiksi kirjoituskone, tuo tietokoneiden isoisa, tai kaunis vedettävä herätyskello, joka tikittää ärsyttävästi enemmän kuin digitaalinen jälkeläisensä. Olen purkanut masiinat ja asetellut ne studion lattialle tarkkaan järjestykseen; isoista pieniin, muoveista metalleihin. Vanhat koneet muodostavat täysin uuden kuvan, eräänlaisen veistoksen. Niistä voi löytyä kasvoja tai kuvioita, ja niihin voi varmasti uppoutua minuuteiksi. En ole eläessäni nähnyt niin pieniä ruuveja, enkä nähnyt niin paljon vaivaa järjestyksen saavuttamiseen.

Puhelin ennen purkua

Puhelin purkamisen jälkeen

002 KULUTUSKULTTUURIN SYNTY

Kestävien laitteiden valmistaminen ei näytä olevan taloudellisesti kannattavaa yrityksille. Kun kasvu on päämääränä kestävydestä piittaamatta, täytyy kuluttaja saada tuhlaamaan roposensa mahdollisimman nopeasti. Parhaiten se saavutetaan antamalla kuluttajalle esine, joka ei täytä mitään perustarvetta, mutta josta tulee nopeasti korvaamattoman tärkeä. Esine joko suunnitellusti hajoaa ennen aikojaan tai markkinoille tuodaan nopeasti paranneltu versio, jolloin kuluttaja joutuu korvaamaan periaatteessa käyttökelpoisen esineen uudella. Jos taas laitteistosta tehtäisiin oikeasti kestävä, eikä kuluttajan siis tarvitsisi ostaa uutta laitetta, yritys jäisi tappiolle ensimmäisten boomin jälkeen.

Modernin kulutuskäyttötymisen takana on muun muassa koneellistuminen. Koneilla pystyttiin valmistamaan tavaraa entistä nopeammin ja halvemmin selittää kirjailija Nicols Fox tv-dokumentti Hehkulamppuhuijauksessa (2010). Kuluttajat eivät pysyneet tuotannon vauhdissa. Hintoja laskettiin ja syntyi ostelukulttuuri.

1930-luvun pörssiromahdus johti suureen lamaan, jolloin tietysti myös ostelu tyrehtyi. Bernard London sai idean, jolla elinkeino saataisiin taas elvytettyä: kulutustavaroiden suunnitellusta hajoamisesta tehtäisiin laissa pakollista. Londonin mukaan tuotteille määriteltäisiin ikä ja parasta ennen päiväys, jonka jälkeen laite olisi laillisesti käyttökelvoton (London, 1932). Tällöin kuluttajan olisi pakko ostaa uutta, jolloin tehtaiden tulisi tuottaa lisää tuotteita ja tehtäisiin täytyisi palkata lisää työvoimaa. Omalla tavallaan kaunis idea ei saanut kuitenkaan positiivista vastaanottoa, eikä se koskaan toteutunut.

”Planned obsolesce: instilling in the buyer the desire to own something a little newer, a little better, a little sooner than is necessary”

– Brooks Stevens, 1954.

Londonin idean kaltainen ajatus nousi tosin uudelleen pintaan 1950-luvulla. Suunnittelija Brooks Stevensiä voidaan tavallaan pitää modernin kulutuskulttuurin isänä. Stevens keksi, että suunnitellun hajoamisen tai pitkäikäisten tuotteiden sijaan kuluttajan täytyy kyllästyä jo omistamaansa tuotteeseen, jotta tämä ostaisi uuden jo ennen vanhan hajoamista. Markkinoille tuodaan uusia vähän parempia tuotteita nopeasti, ja vanha ehjä tuote viedään kierrätykseen tai myydään eteenpäin. Ilman uusiutuvia markkinoita ei olisi töitä. Sitten 1950-luvun kasvu onkin ollut talouden päämääränä.

»We live in a society dominated by a growth economy whos logic is not creating because we need things, but just for the sake of it »

*Serge Latouche,
Hehkulamppuhuijaus.*

003 SUUNNITELTU HAJOAMINEN

Mielestäni elektroniseen aikaan siirtyminen on johtanut kertakäyttökulttuurin kasvuun. Koneista ja elektroniikasta tehdään tahallaan lyhytikäistä. Hehkulamppuhuijaus-dokumentissa kerrotaan kansainlakialoitteesta Applea vastaan. Erään kuluttajan noin vuoden ikästä iPodista hajosi akku ja kun tämä soitti Applelle kysellen uuden akun ostoa, vastattiin firmasta tylästi, että olisi parempi ostaa uusi tilalle. Mies teki tapauksesta videon Internetiin, jonka juristi Elizabeth Pritzker näki. Hän alkoi selvittää tapausta ja löysi nopeasti monta muuta samanlaista tarinaa. Pritzker alkoi selvittää myös akkujen kestoikää ja tulikin lopputulokseen,

Studio Beet'in katto on tarpeeksi korkea projektilleni

että akut oli luultavasti tehty tahallisesti lyhytikäisiksi. Apple päätyi sovitteluun tapauksessa, joka tunnetaan nimellä ”Westley vastaan Apple”. Dokumentti paljastaa myös useimpiin tulostimiin asennettavan sirun, joka laskee tulostettujen sivujen määrän. Kun määrä on täyttynyt, ei tulostin enää tulosta. Dokumentissa näytetään myös kuinka laskurin saa nollassa Internetistä ladattavan ilmaisen ohjelman avulla, jolloin tulostin toimii taas normaalisti. Ohjelman takana on venäläinen mies, joka ei ollut tyytyväinen nykyiseen kulutuskulttuuriin ja päätti tehdä asialle jotain, joten suunnitteli nollassohjelman.

Teoriaan suunnittelusta hajoamisesta löytyy myös muita todisteita. Ensimmäinen suunnitellun hajoamisen uhri onkin nimenomaan hehkulamppu. Hehkulamppuhuijaus-dokumentissa useat tutkijat esittävät todisteita kuinka 1920-luvulla pidettiin Genevessä kokous, jossa päätettiin lyhentää hehkulamppujen palamisikää, jotta markkinoita saataisiin kasvatettua. Lopputuloksena oli yhteinen päätös lamppujen iän laskemisesta 1000 tuntiin. Lisäksi perustettiin kartelli nimeltä Phoebus, jonka tehtävänä oli valvoa, että lamppuvalmistajat ympäri maailmaa eivät ylitä sallittua 1500 tunnin palamisikää. Lamppuja testattiin kuukausittain ja raportoitettiin Phoebukselle. Mikäli lamput olivat raportin mukaan liian pitkäikäisiä, sai tehdas sakkoja. Vuoteen 1945 mennessä lamppujen ikä olikin saatu laskettua 2500 alle 1500. Samanaikaisesti useat keksijät hakivat patenteja lamputteille, jotka paloivat jopa yli 100 000 tuntia. Yksikään näistä lamputeista ei koskaan päässyt markkinoille. Phobeustakaan ei ole koskaan virallisesti ollut olemassa, vaikka siitä löytyy paljon jälkiä ja todisteita. Nykyisin lamppujen maailmaan on tosin tullut muutoksia. Uudet energiansäästölamput, halogeenilamput ja LED-lamput korvaavat hehkulamput markkinoilta kokonaan. Teknologiateollisuuden verkkosivuilta löytyvän raportin

mukaan EU kieltää energiantehokkuus rajojen alapuolelle jäävien hehkulamppujen myynnin. 60-wattisten hehkulamppujen valmistus loppui syyskuussa 2011 ja pienempitehoisten hehkulamppujen valmistus vuonna 2012. Uusien lamppujen luvataan olevan energiatehokkaampia ja pitkäikäisempiä. Toisaalta energiansäästölamput sisältävät elohopeaa ja luokitellaan siis ongelmajätteeksi.

Myös muun muassa nailon oli ensimmäisiä suunnitellun hajoamisen uhreja. Nailon oli tullessaan tekstiiliteollisuuden mullistava keksintö. Hehkulamppuhuijaus-dokumentissa näytetään kuinka uudet nailonsukat olivat, jopa niin kestäviä että miehet kokeilivat niiden tehokkuutta jopa autonhinauksessa. Nicols Fox kertoo isästään, joka työskenteli DuPont yhtiöllä insinöörinä ja oli mukana nailonin suunnittelussa (Slade 2006, 295). Foxin isä kertoi tyttärelleen, että nailon oli liian kestävä ja sitä täytyi heikentää, jotta naiset joutuivat hankkimaan uusia useammin. ”Liian kestävä” tuote ei ollut hyväksi markkinoille. Tiedemiehet ja Foxin isä olivat varmasti yhtä turhautuneita joutuessaan heikentämään keksintöään kuin nykypäivän naiset pukiessaan sukkahousuja, jotka hajoavat heti ensimmäisellä käyttökerralla.

Vielä on olemassa ainakin yksi lamppu ajalta ennen Phoebusta. Felix Allen ja Brian Clark Howard kertovat (2011) Livemoren paloasemalla Kaliforniassa olevasta lampusta, joka on palanut jo yli 110 vuotta. Se asennettiin vuonna 1901 ja on palanut siitä asti taukoamatta. Lampun palamista voi seurata suorana Internetissä lampun omalla kotisivulla. Suoran 30 sekunnin välein uusiutuvan videon alla kerrotaan, että ensimmäisen lamppua kuvaavan webkameran ikä oli vain vaivaiset kolme vuotta. Kamera on nyt vaihdettu ja sen toivotaan kestävän pidempään.

004 APARAATTIEN AIKA

»Kuluttajat vaativat edullisia tuotteita, ja silloin yleensä jostain muusta pitää karsia»

Ylönen, 2011

Olen huomannut kuinka elektroniikkavillityksen ja digitaalisuuteen siirtymisen takia, on vanhasta kestävästä mekaniikasta, esimerkiksi kirjoituskoneista ja analogisista kameroista, tullut lähes käyttökeltvottomia. Vanhat koneet on täytynyt korvata uudella tekniikalla, vaikka ne olisivat vielä täysin käyttökeltvollista. Digitaalivillitys on ollut niin nopeaa, että jotkin täysin uudet ja modernit laitteet ovat lähes unohdettuja nykyisin. Otetaan esimerkiksi DVD, joka korvasi VHS:n 2000-luvun alussa (DVD, 2013). Vielä vuonna 1999 VHS oli markkinoiden dominantti Yhdysvalloissa, mutta jo vuonna 2004 oli markkinat kellahtaneet päällelleen ja DVD:stä tullut uusi markkinoiden hallitsija (DVD, 2013). Tämä muutos teki muuten käyttökeltvoisista VHS-kaseteista hyllyjen pölynkerääjiä vain muutamassa vuodessa. Tai kun Suomessa siirryttiin analogisesta televisiosta digitaaliseen lähetykseen vuonna 2007, oli jokaisen talouden, joka televisioviilhteestä vielä tahtoi nauttia, enemmän tai myöhemmin ostettava digitaalivastaanotin, tai jopa uusi televisio mikäli vanha malli ei ollut yhteensopiva digiboxin kanssa.

Uuden tekniikan hajoamiseen on myös suunniteltua hajoamista yksinkertaisempi syy; monimutkaisuus. Juha Vörlin Kuluttajaliitosta kertoo (puhelin keskustelu, 2013), että laitteita ei välttämättä ole tehty hajoamaan nopeammin, vaan niissä on yksinkertaisesti enemmän osia kuin ennen; mitä enemmän osia, sitä suurempi on myös hajoamisvaraa. Laitteista on tullut hieno elektroniikkaa, niiden tulee suorittaa useampia toimintoja kuin ennen. Pesukoneessa ei riitä enää vain 30–90 asteen ja linkousnopeuden valinta; on ekologinen ohjelma, pikaohjelma,

yöohjelma, erittäin likaisten vaatteiden ohjelma, vain vähän likaisten vaatteiden ohjelma ja niin edelleen. Loppujen lopuksi kumpi on ekologisempaa; ekologinen pesukone josta käytämme vain kahta ohjelmaa ja joka hajoaa nopeammin, vai pitkäkestoinen peruskone, joka ei vaadi raamatunkokoista käsikirjaa ymmärtämiseen?

Teollistumisen ja kaupunkeihin muuttamisen myötä asutaan ehkä pienemmissä asunnoissa, joten loogisesti ajateltuna halutaan mieluummin ostaa yksi laite, joka tekee useamman työn, kuin täyttää koko huoneista monilla isoilla koneilla, jotka suorittavat vain yhtä tehtävää. Enää ei tarvita lankapuhelinta ja pikakirjeitä, kun on olemassa älypuhelin, josta voi sekä soittaa, että lähettää sähköposteja. Pian ei enää ehkä tarvita edes televisiota ja DVD-soitinta, kun tietokoneelta voi Internetissä seurata televisiota ja vuokrata elokuvia. Jo 1970-luvulta lähtien tulevaisuuden kuviin on kuuluneet erilaiset koneet, jotka suorittavat lähestulkoon kaiken raskaan työn. Risto Jarvan ohjaamassa futuristisessa tieteiselokuvassa 'Ruusujen aika' vuodelta 1969 on monitoimikone, joka sekä valmistaa ruokaa taianomaisesti tyhjästä, että skannaa asiakirjoja ja jolla voi jopa soittaa näköpuheluita. Kuulostaa tutulta, eikö vain?

Toisaalta laitteiden määrä voi myös hämätä kuluttajaa. "Susiojan mukaan ihmisten mielikuvat laitteiden nopeasta hajoamisesta saattavat syntyä myös siitä, että laitteita yksinkertaisesti on kodeissa enemmän kuin aikaisemmin" kirjoittaa Pekka Ylönen (2011). Kun koneita on paljon, tuntuu että jokin niistä olisi aina hajalla. Kuluttajaviraston testiasiantuntija Teemu Sysioja huomauttaa

myös, että laitteiden kestävyys korreloituu pitkälti tuotteen hinnan mukaan, "Kuluttajat vaativat edullisia tuotteita, ja silloin yleensä jostain muusta pitää karsia" (Ylönen, 2011).

Siinä missä ekologisuuteen pyrkiminen on johtanut monimutkaisempiin kodinkoneisiin ja älypuheliiniin, on se vienyt myös autoteollisuuden muutokseen. Siirryttäessä sähköautoihin on konepeltien lukumäärä kaksinkertaistunut. Ystävänäni kertoi, kuinka hänen uuden autonsa konepellin alla on toinen konepelti, jota ei missään nimessä saa avata, jos ei satu olemaan merkkiautokorjaamon palkkalistoilla. Eräs toinen tuttavani kertoi kuinka autonkorjaajan oli ensin hajotettava osa autoa päästäkseen vaihtamaan monimutkaisen sähköpelin ajovalo. Henkilökohtaisesti otan mieluummin auton, jonka suurimman osan vioista pystyn korjaamaan itse puhelimitse isäni kanssa, kuin auton joka hajotessaan tulee maksamaan enemmän kuin KELE:n opiskelijan kuukausituki lainoimeen. Kumpi on ekologisempaa: sähköauto, joka tulee vaihtaa kahden vuoden välein, jotta se pysyy arvossaan (mikä tarkoittaa tuhansien uusien autojen valmistamiseen kuluva öljyä ja energiaa) vai yli 30 vuotta vanha auto, jonka voi hätätapauksessa korjata ilmastointiteipillä (ja joka kaikessa yksinkertaisuudessaan kestää vielä vähintään kymmenen vuotta oikein pidettynä)?

Toisaalta en usko ihmiskunnan muuttuvan saarnaamisestani huolimatta. Kuten Terry Eagelton kirjoittaa (2011, 50) "Teknologinen kehitys tosiaan on yleensä kasautuvaa siinä mielessä, että ihmiset ovat vastahakoisia luopumaan edistysaskelista, joita he ovat ottaneet kohti vaurautta ja tehokkuutta. Tämä johtuu siitä, että ihmiset ovat melko rationaalisia mutta myös jossain määrin laiskoja ja siten taipuvaisia välttämään turhaa työntekoa. – – Kun sähköposti on keksitty, on epätodennäköistä, että ihmiset palaisivat riimukirjoitukseen." Toki löytyy niitä hippejä, jotka jättävät kaiken ja muuttavat metsään elämään aurinkovoimalla ja pihlajanmarjoilla, mutta jotta luonto säästyisi täytyisi vähintään puolen länsimaisista ihmisistä vaihtaa kulutustapojaan radikaalisti.

005 VANHA VASTAAN UUSI

Olen huomannut, että sen lisäksi, että kulutus-tavara hajoaa ennen aikojaan on sen korjaamisesta tehty lähes mahdotonta. Varaosia ei tunnu valmistettavan, jolloin korjausta ei edes suositella. Mikäli laite on korjattavissa, on huolto kalliimpaa kuin uuden tavaran osto. Laitteen korjaaminen itse on täysi mahdottomuus ilman erikoisosaamista. Vakuutukset eivät myöskään korvaa yleisimpiä laitetapaturmia, kuten esimerkiksi kastumisesta aiheutuneita haittoja. Pelkkä laitteen kuivaaminen maksaa jo sen verran, että kuluttajan on kannattavampaa ostaa uusi.

Juha Saviluoto JAS-tekniikasta selittää (Pohjalainen, 2012, 10), että huoltaminen ei ole sen kalliimpaa kuin ennenkään. Laitteiden hinta on laskenut, kun taas varaosien hinta on pysynyt samana. Esimerkiksi digikameran optiikan varaosa saattaa olla yli kolmannes kameran alkuperäisestä hinnasta. Kun varaosan hintaan lisätään itse korjaustyö, saattaa se yhtäkkiä ylittää laitteen alkuperäisen hinnan, jolloin korjaus tuntuu rahan tuhlaukselta. Saviluodon mukaan

tuotteiden hinta on laskenut jopa puolella. Tuotteiden hinnanlasku, johtuu aikaisempaa halvemmasta materiaaleista ja valmistajien kasvaneesta kilpailusta. Uuden materiaalin tuottaminen halvemmalla tarkoittaa tietysti myös laadun laskua. ”Kuluttajaliiton lakimiehen Timo Niemen mukaan laitteiden käyttöikä on alentunut hintojen mukana”, (Pohjalainen, 2012, 10). Kun vanha laite hajoaa, valitsee kuluttaja usein vanhan laitteen korjaamisen sijasta uuden laitteen oston, sillä korjaaminen näyttää kalliimmalta. Uusi heppoisempi tavara saattaa hajota nopeammin, jolloin kuluttaja korvaa sen taas uudella, vaikka uuden kulutusaika olisi puoliksi lyhyempi kuin vanhan. Vanha tavara sen sijaan olisi ehkä kestänyt vielä uudelleen ikänsä verran korjauksen jälkeen. Saviluoto neuvoo, että laitetta ostaessa kannattaa satsata kalliimpaan. Kalliimmat on valmistettu kestävästä osista, jolloin niillä on pidempi ikä. Kallis laite kannattaa myös vakuuttaa.

Poisjääneitä kuvia:
Yllä herätyskello ja lihasaha
Alla kuulokkeet

006 KULUTUKSEN SEURAUKSET

Elektroniikkajätteen huolimaton kierrättäminen saattaa potkaista myös meitä takamukseen

Jotta planeettamme säästyisi turhalta elektroniikkajätteeltä, tulisi kulutuskulttuuria muuttaa. Turhanpäiväinen shoppailu tulisi mielestäni kitkeä pois yhteiskunnastamme. Kirkkojen ja muiden lähetyksjärjestöjen kirpputorit pursuavat lahjoitettuja tekstiilejä niin paljon, että se muodostuu jo ongelmaksi. Fida International kerää vuodessa keskimäärin 1–2 miljoonaa kiloa, Suomen Punaisen Ristin Kontti –kierrätystavaratalot 7 miljoonaa kiloa ja UFF 8,1 miljoonaa kiloa tekstiilejä lahjoituksena. UFF:n saamista lahjoituksista vain 5–6 prosenttia päätyy myyntiin Suomessa ja vain noin viisi prosenttia toimitetaan Afrikkaan (Hinkkala, 2011). Hinkkalan mukaan iso osa lahjoitetuista tekstiileistä on niin huonolaatuisia, että ne päätyvät suoraan jätteeksi. Erityistä ongelmaa tuottavat akryylisiä valmistetut vaatteet, jota tulee paljon ja joka on valmiiksi huonolaatuista tai muuttuu helposti käyttökelvottomaksi. Pelastusarmeija, jonka toiminta rahoitetaan lähinnä kirpputoritoiminnalla, painii suurien jätemaksuongelmien kanssa. Vuotuiset jätemaksut kohoavat jopa 60 000 euroon. Tiukan lajittelun jälkeen vain hyväkuntoisimmat hepeneet päätyvät kirpputorille. Voin valehtelematta kertoa, että olen ostanut täysin käyttämättömiä vaatekappaleita kirpputorilta muutamalla eurolla, kun samoja hepeneitä myydään vielä kaupoissa.

Näyttää siltä, että shoppailusta olisi tullut keino palkita itseään. Voin kuvitella, että siinä missä naiset ostelevat turhia vaatekertoja, käyvät

miehet heräteostoksilla elektroniikkaputiikeissa. Sen sijaan, että palkitsisimme itseämme uusilla tavaroilla, voisimme satsata rahat vaikkapa elokuvakäyntiin tai ravintolaillalliseen. Kukaan ei kuitenkaan tarvitse yli kymmentä paria korokenkiä eikä kuutta tv:tä taloudessaan.

Entä mitä tapahtuu Afrikkaan lahjoitetuille vaatteille? Saavatko köyhät resuisesti pukeutuneet afrikkalaiset ne hartaasti odotettuna lahjana? Tämä ei ole ainakaan koko totuus. Itse asiassa lahjoitetut vaatteet polkevat alas Afrikkalaisia vaateteollisuutta, kirjoittaa Sabrina Kassa (2006). Esimerkiksi juuri Senegaliin lahjoitetaan vuosittain noin 7000 tonnia vaatteita, joista puolet on peräisin Euroopasta. Tuontitekstiilien arvo sisämarkkinoilla on 20 prosenttia, mutta määrältään jopa 70 prosenttia. Hanna Koivisto (2012) kirjoittaa, että 15 kilon painoinen paali miesten kauluspaitoja maksaa Malawassa noin 60 euroa. Jos paali sisältää vaikka 65 paitaa voi niitä myydä esimerkiksi euron kappalehintaan. Ompelijoiden on vaikea kilpailla halpojen vaatteiden rinnalla, kun materiaalikustannukset ovat jo huomattavasti korkeampia kuin torilla myytävä suhteellinen hyvälaatuinen lahjoitusperäinen vaate. Käsiyöläisten on joko laskettava hintoja tai perädyttävä tappiollisista menetelmistä. *”Käytetty tavara myydään materiaalikustannuksia alhaisemmalla hinnalla, työvoimasta puhumattakaan, Seuraukset ovat katastrofaaliset koko vaateteollisuudelle”*, kertoo Jean Claude le Goff (Kassa, 2006). Toisaalta tuontivaatteilla on myös hyvät puolensa. Köyhimmilläänkin on varaa vaatettaa perheensä ja tuontivaatteet luo työpaikkoja. Toisaalta pappi Jean-Marie Ndour toteaa *”Silmänlumetta: köyhät voivat tuki pukeutua, mutta mitä tästä kaikesta seuraa? Eivät kaikki senegalilaiset voi ryhtyä vaatekauppiaksi!”* (Kassa, 2006)

Entä mitä tapahtuu hylkäämällemme elektroniikalle? UNEP:n raportin mukaan elektronistajätettä kertyy vuosittain 20–50 miljoonaa tonnia. Ne päätyvät muun muassa Ghanaan. Mike Anane kertoo Journeyman Picturesin videoreportaasissa (2010), että Gha-

naan tuodaan kuukausittain noin 500 lastillista elektroniikkajätekontteja. Ananen mukaan kansainvälisesti tehty sopimus kieltää elektronisenjätteen viennin Afrikkaan ilman lupaa. Laki on kuitenkin helppo kiertää luokittelemalla elektroniikka kierrätettäväksi ja korjattavaksi. Reportaasissa Anane ja reporteri Giovana Vitola käyvät piilokameran kanssa sataman konttialueella. Kuvamateriaalista on helppo havaita kuinka suurin osa Ghanaan tuodusta elektroniikasta on korjaamattomissa. Konttialueelta laitteet päätyvät katukauppaan, jossa ne korjataan ja myydään halvalla eteenpäin. Jos laitteita ei voida korjata, päätyvät ne kaatopaikalle, joissa lapset ja teini-ikäiset polttavat laitteiden muoviset kuoret. Muovin polttamalla on helpompi löytää koneiden arvokas osa, eli kupari. Lapset ja nuoret myyvät kuparin eteenpäin. Palkka on erittäin pieni, vain muutama dollari, varsinkin kun sitä vertaa muovien palamisesta seuranneen savun ja kaasujen aiheuttamille haittoille. Monet dokumentissa haastatellut alueella työskentelevät nuoret ja aikuiset kärsivät muun muassa pääkivuista ja hengitysongelmista. Anane kertoo, että savu saattaa johtaa myös syöpään.

Palaminen aiheuttaa myös muuta haittaa. Kaatopaikkojen läheisyydessä on usein asutusta ja myös esimerkiksi kauppatoreja, joissa myydään ruokatavaraa. Savun myrkyt joutuvat ruokiin, ja siten jopa niiden ihmisiin, jotka eivät vietä aikaa kaatopaikalla. Elektroniikkajäte tuhoaa myös luontoa. Anane kertoo kuinka hän nuorena tapasi kalastaa ja leikkiä joessa, joka on nyt vain mustana virtaava jätelieju. Joki on täysin kuollut, eivätkä siinä elä enää edes madot, kertoo Anane.

Elektroniikkajätteen huolimaton kierrättäminen saattaa potkaista myös meitä takamukseen. Ananen työtoveri näyttää kuinka helposti vanhan tietokoneen kovalevyltä saa kerättyä tietoa koneen entisestä omistajasta. Tarjoamme siis kultalautasella henkilökohtaisia tietoja rikollisille ja teemme identiteettivarkaudesta huomattavan helppoa.

007 LEPPOISA VASTAISKU

»Ihmiskunta on Skullan ja Kharbudiksen välissä: talouskasvu tuhoaa elämän edellytyksiä, mutta samaan voi johtaa myös talouskasvun puuttuminen»

Hiilamo, 2011

Talouden kasvu ja kuluttaminen johtaa siis jos jonkinlaisiin ongelmiin. Yhteiskuntamme ehkä suurimman tämänhetkisen uhan, ilmastonmuutoksen, voidaan osittain laskea jatkuvan talouskasvun piikkiin. KEELA:n tutkimusprofessori Heikki Hiilamo kirjoittaa (2012), että talouden loputon kasvu nakertaa maapalloamme. *”Talouskasvu kuluttaa loppuun luonnonvaroja ja saastuttaa ympäristöä. Olemme saavuttaneet materiaalsen kasvun rajat myös inhimillisten tarpeiden tyydyttämisestä. Rikkaissa maissa varustautuminen ei enää lisää hyvinvointia.”* (Hiilamo, 2012). Hiilamo ei ole ainoa, joka näin ajatelee, muun muassa Glenn Ashton pohtii samoja ongelmia (2010). *”Our economic system is premised on the notion of endless growth. Its unintentional manifestations include global warming, dwindling resources, proliferating pollution, the accelerating extinction of species, water and food shortages, all set against the backdrop of a burgeoning global population”.*

Serge Latouche, ranskalainen talouskasvun kriitikko, kertoo kuinka länsimaiden talouskasvu kulutuskäyttäytyminen on johtanut kehitysmaiden ongelmiin (2004). Latouch selittää, että niin kauan kuin nälkäisten etiopialaisten ja somalien vientituotteena on länsimaisten lemmikkien elintarvikkeet, ja kun länsimaisten pihvit ruokitaan soijalla, joka kasvaa Amazonin sademetsiin raivatuilla pelloilla, eivät kehitysmaat pääse omavaraisiksi ylettömästä kuluttamisestamme. Itse asiassa Latouchen mukaan Afrikka oli omavarainen ruoan suhteen 1960-luvulle saakka, kunnes suuri kehityksen aalto pyyhkäisi länsimaiden yli. *”Water may not have come out of a tap in the past, but most of it was drinkable until industrial waste arrived to pollute it.”* (Latouch, 2004)

Yksinkertainen vastaus tuntuu olevan kuluttamisen lopettaminen, mutta sekään ei ole niin yksinkertaista. Hiilamo huomauttaa artikkelissaan, että 1990-luvun lama ja nykyinen talouskriisi ovat todiste siitä, että kasvun pysäyttäminen ei välttämättä tuo onnea, päinvastoin.

Lamakausina köyhyys kohoaa ja sukupuolten välinen tasa-arvo heikkenee. Tasa-arvoa ja köyhyyden pienentämistä pidetään hyvinvointivaltioiden suurimpina saavutuksina. Toisaalta talouskasvu johtaa osaltaan rikkaiden ja köyhien välisen kuilun kasvamiseen. Samalla kun työntekijöiden vaatimukset kohoavat rikkaissa maissa, karkaa vähemmän arvostettu työ kehitysmaihin, jossa työvoima on edullisempaa. *”Ihmiskunta on Skullan ja Kharbudiksen välissä: talouskasvu tuhoaa elämän edellytyksiä, mutta samaan voi johtaa myös talouskasvun puuttuminen”* (Hiilamo, 2011).

Ongelman voi ratkaista toisellakin tapaa; vapaaehtoisella kulutuksen vähentämisellä. Ideologialla on nimi, tai monta nimeä, esimerkiksi down shifting tai degrowth. Kunnollista suomennosta sille ei tosin ole vielä keksitty, mutta sitä kutsutaan esimerkiksi nimillä talouslasku, ei-kasvu, leppoistaminen tai kohtuullistaminen (Degrowth, 2012). Annastiina Heikkilän mukaan kohtuullistaminen on alun perin Yhdysvaltalainen ylemmän keskiluokan ilmiö (2012). Ajatusmaailmaan kuuluu paremman elämän saavuttaminen kulutusta ja työtä vähentämällä, eli laskemalla elintaso.

Kohtuullistaminen on selvästi ylemmän keskiluokan etu. Työttömien ja pätkätöyläisten on vaikea vähentää työtä ja laskea elintaso, kun se ei ole alunperinkään kovin korkealla huomauttaa Hiilamo artikkelissaan. Muutenkin kohtuullistaminen näyttää nauttivan suurinta suosiota nuorten aikuisten keskuudessa. Kulutus- ja nuorisotutkija Minna Auramon mukaan taustalla on sekä arvomaailman muutos, että yhteiskunnan taholta nuoriin kohdistuvien vaatimusten kasvu (Heikkilä, 2012). Nykynuorilla on erilainen ajatusmaailma työtä ja omistamista kohtaan. *”Aikaisemmat sukupolvet ovat olleet hyvin materiakeskeisiä, heille on ollut hyvin tärkeää omistaa jotain konkreettista. Väittäisin, että nykynuorille on olennaisempaa osata esimerkiksi toimia*

sosiaalisessa mediassa ja hyödyntää verkostoja” kertoo Minna Auramo. Myös Auramo huomauttaa, että ilmiö on kuitenkin varakkaan perheen lapsien etuoikeus (Heikkilä, 2012).

Siinä missä kuka tahansa, joka on tarpeeksi varakas voisi harkita edes pientä kohtuullistamista jokapäiväisessä elämässään tulisi myös länsimaista talousajattelua muuttaa. Samalla kun länsimaalaisten tulisi kuluttaa vähemmän, on meidän myös lopetettava talouskasvun yllistäminen (Latouche, 2004). Tärkeintä on ehkä yrittää estää kehitysmaita joutumasta samaan kuoppaan, jossa me jo itse lillumme. Sen sijaan, että kehitysmaat pyrkisivät jatkuvaan talouskasvuun länsimaiden näyttämän mallin mukaan, ja siten ovat jatkuvasti taloudellisesti ja kulttuurisesti riippuvaisia länsimaista, tulisi heidän elvyttää oma kulttuurinsa ja tapansa elää ennen kolonialismia, kehitystä ja globalisaatiota. *”The cultural histories of many societies reveal inherently anti-economistic values. These need to be revived, along with rejected or forgotten products and traditional crafts and skills. Insisting on growth in the South, as though it were the only way out of the misery that growth created, can only lead to further westernisation”* (Latouche, 2004).

Myös Hiilamo pohtii taloudellisen ajattelun muuttamisesta, *”Tulonsiirtojärjestelmän uudis-*

taminen perustulon suuntaan eli pienienkin tulojen ansaitsemiseen kannustavaksi puhkoisi ovia hyvinvointia luovaan työelämään.” (2012). Hiilamo pohtii myös palkkatyön uudistamista. Työttömille tulisi keksiä merkityksellistä tekemistä ja työtä *”näköalattoman joutilaisuuden”* (2012) tilalle, palkkavakuutuksella voitaisiin korvata työttömyyskorvaukset. Jos työelämän kulttuuria lepostettaisiin, voisi myös ne, joiden työkyky on syystä tai toisesta heikompi, tehdä töitä.

Puoliksi purettu Super-8 kamera, joka ei päässyt edes kuvattavaksi

008 TAVAROIDEN SIETÄMÄTÖN PALJOUS

*»Ei se koti
niillä
tavaroilla tule.
Ne on vaan
rekvisiittaa.»*

Mummo, Tavarataivas

Kulutuskulttuurin keskelle on syntynyt myös kohtuullistamisen ääripäitä. Muutaman kerran vuodessa saa lehdistä lukea ihmisistä, jotka myyvät omaisuutensa ja muuttavat maalle. Ylellä pyörivä Paluumuuttajat-sarja kertoo nuorista kaupunkilaisista, jotka jättävät modernin kulutushysterisen yhteiskunnan ja palaavat juurilleen. Vastaiskun voi myös tehdä muuttamatta minnekään. Anna-Sofia Bernerin (2013) jutussa dokumenttiohjaaja Petri Luukkanen kertoo vuodenmittaisesta kokeilustaan, josta kertova dokumenttielokuva Tavarataivas sai ensi-iltansa 01.02.2013 (Berner, 2013). Luukkanen huomasi tarvitsevänsä lisää tilaa tai tavaraa, jotta voisi säilyttää tavaroitaan oikein. Ajatus tuntui niin väärältä, että hän päätti pakata kaiken omaisuutensa varastoon vuoden ajaksi. Varastosta hän hakisi yhden asian vuoden jokaisena päivänä. Pian Luukkanen huomasi kuinka vähän tavaraa oikeastaan tarvitsi. Ilman pyyhettä ja keittiövälineitä pärjäsivät oivasti pitkään ja ystävät hermostuivat enemmän Luukkasen puhelimetttömyydestä kuin hän itse. ”Usein shoppailu on kuin tietokoneen päivittäminen. Vanhoistakaan tavaroissa ei ole mitään vikaa, mutta itsensä haluaa välillä päivittää.” kommentoi Luukkanen artikkelissa (Berner, 2013). Nykyisin hän vaih-

Puretut laitteet ovat vallanneet sänkyäni

taa hajonneet kengät samanlaisiin, ovathan ne jo kerran hyväksi havaittu malli.

Toisaalta täysin ilman tavaraa on tämän päivän Suomessa vaikea selviytyä. Luukkanen tulee lopputulokseen dokumenttielokuvassaan Tavarataivas (2013), että pärjäämiseen tarvitsee vain noin 100 tavaraa ja mukavuuden saavuttamiseen toiset 100. Jo syntyessään suomalainen ihminen saa Suomen valtiolta noin 57 tavaraa äitiyspakauksen muodossa. Ihmiset keräävät niin paljon tavaraa ympärilleen, että lopulta ”mennään mökille voimaan hyvin”, kuten Eero osuvasti kommentoi (Tavarataivas, 2013). Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2011 493 000 kesämökkiä. Onkohan sen taustalla kaipuu perinteiseen suomalaiseen hieman yksinkertaisempaan elämään?

Ihminen rakentaa identiteettiään osaltaan tavaroiden ympärille. Identiteetti on ihmisen yksilöllinen käsitys itsestään. Hipin ja gootin huone näyttää varmasti kovasti erilaiselta. Teini-ikäisenä vaatteet ja tyyli ovat tärkeä osa monen identiteettiä, ja täysi-ikäisenkin ihmisen omaisuus kertoo paljon tämän persoonasta - ovatko vaatteet kirpputorilta vai onko koko sisustus kasattu sisustusliikkeen lehden sivulta.

Ainakin omalla kohdallani vaatetyylini ja tavarat, jotka omistan, ovat osa identiteettiäni. Kiinnostukseni kierrätettyihin ja vanhoihin tavaroihin kumpuaa varmasti ekologisesta maailmankuvastani, toisaalta iPhone ja muut teknologiset laitteet kertovat, että elän ajan hermolla. Seinälläni roikkuva suuri juliste, jossa koira istuu makkaravadin edessä, on merkinä sekä kierouneesta huumorintajustani että kiinnostuksesta taiteeseen (juliste on Kuntsin modernin taiteen museon vanha näyttelymainos). Mielestäni on todella mielenkiintoista vierailta kommuuneissa. Siellä erilaiset persoonat paistavat läpi huoneista ilman, että pääsisi koskaan tutustumaan huonetta asuttavaan henkilöön.

009 ONKO PARI MINUUTTIA MUUTTUNUT KAHDEKSI?

Olen huomannut kuinka digitaalisuus on tehnyt arjesta nopeatempoisempaa. Nykyisin ei tarvitse odottaa postia tai edes faksin tulostumista, kun sähköpostin lähettäminen ja avaaminen kestää vain muutamia sekunteja. Kuvan saa kavereiden nähtäväksi, ei muutamassa viikossa, vaan parissa sekunnissa älypuhelimella. Odottamisesta on tullut tuskaa ja viisi minuuttia tuntuu huomattavasti pidemmältä ajalta kuin aikana ennen kännyköitä. Onko digitaalisuuden luvattu ajansäästö vain tehnyt nykyihmisistä stressaantuneempia ja lyhentänyt aikaamme entisestään?

Hermostun totaalisesti, kun metro jonka piti lähteä 08.03, lähteekin jo 08.02, enkä ole vielä ehtinyt juosta portaita alas, vaikka lähdin 07.52 ulos ovesta. Minun olisi pitänyt ehtiä metroon juuri 10:ssä minuutissa, 11 minuuttia ei riitä. Kriittinen minuutti myöhästyi minut metrolta, bussista ja töistä. Jos olisin katsonut seinäkelloa olisin varmasti lähtenyt tasan kymmentä vaille kahdeksan eli kriittiset kaksi minuuttia aikaisemmin, jolloin olisin voinut jopa seisoskella laiturilla tuon ylimääräisen minuutin verran. Milloin minusta on tullut minuutin orja?

Muistan, kuinka saatoin lapsena kököttää puistossa pitkiäkin aikoja odottaen ystävää. Nyt jos kaveri ei ilmesty kahvilaan sovittuna aikana, jaksan tuskin odottaa kahta minuuttia, kun jo kaivan puhelinta laukusta. Fraasi ”En ehdi, on liian kiire” kantautuu niin korviini kuin mieleenikin liian usein. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vapaa-aika on lisääntynyt ja työnteko vähentynyt vuodesta 1979. Mutta miksi meillä on silti aina niin kiire? Voiko syy olla siinä, että se aika minkä nykyisin käytämme sosiaalisia medioita päivitellen ja Internetin ihmeellisessä maailmassa keikkuen, käytettiin aikoinaan sosiaaliseen toimintaan ja liikkumiseen?

Pahimmillaan koneiden järjestämiseen meni kuusi tuntia

Masiinoiden purkaminen on tavallaan ajankäytöterapiää. Purkaessani laitteita tiedostan koko ajan miten paljon aikaa tuhlaan yhden ruuvinkin kanssa taistelemiseen ja kiroiluun. Tiedostan samalla ettei sillä ole mitään väliä, minun ei tarvitse olla missään muualla. Sillä mitä jossain muualla ehkä saattaa tapahtua, ei ole minun kannaltani mitään merkitystä. Minun ei tarvitse olla valmis laitteen purkamisen kanssa tiettyyn minuuttiin mennessä, vaan voin purkaa niin kauan, että takalistostani on lähtenyt tunto ja sormeni ovat viiltohaavoista veriset. Yhtäkkiä huomaan, etten ole tarkistanut Facebookia ainakaan kolmeen tuntiin, mikä on kotona vietettynä aikana jonkinlainen ennätys. Minuuttien merkityksettömyyden taju kasvaa ja odottamisesta on jopa tullut nautittava irtautuminen todellisuudesta.

010 TEKNIKKAFANI JO LAPSENA

Kiinnostukseni mekaniikkaan kumpuaa kotoa. Isäni, suuri Citroën 2CV-harrastaja, vietti ja viettä edelleen tuntitolkulla aikaa autotallissa kasaten ja korjaten vanhoja sitikoita. Lapsena kävin kylmässä ja pimeässä, tärpätin ja öljynhajuisessa tallissa ihmettelemässä isäni touhuja. Oli jännittävää nähdä kuinka jokin, joka oli vain muutama kuukausi sitten pelkkä runko ja kasa erilaisia osia, oli nyt jo auton näköinen luuranko (kun koria ei ollut vielä asetettu paikoilleen), jonka saattoi jopa käynnistää. Minua kiehtoo vieläkin ajatus kuinka isäni jaksaa maata autonsa alla tuntitolkulla aina kun hän löytää hetken aikaa, olipa se sitten keskikesän kuumien päivien tai tammikuun kylmien ja pimeiden hetki.

Peruskoulussa otin käsitöiden sijaan puutyöt, sillä mielestäni oli paljon hauskeempaa rakentaa arkkuja ja varashälyttimiä kuin kutoa sukkaa toisensa jälkeen. Yläasteella, kun veistoluokka oli remontissa, saimme pienimuotoisen kurssin auton moottorin mekaniikasta. Se oli ehkä koko yläasteajan mielenkiintoisin kurssi. Kun en ollut veistoluokassa ruuvaamassa, purin kaikki kuulakarkikynäni, jotta voisin kasata ne taas uudelleen. Se piti minut hereillä pitkävetisimmilläänkin tunneilla.

Sama kiinnostus tekniikkaan piilee minussa vieläkin. Uteliaisuus koneisiin ja siihen kuinka ne toimivat, palava halu nähdä miltä kirjoituskone näyttää ilman kuorta. Samalla lailla olen kiinnostunut myös talojen sisään kurkkimisesta ja miksipä ei ihmisenkin. Jos olisin tarpeeksi hullu, purkaisin lentokoneen. Sen kuvaamiseen tarvittaisiin tosin hieman isompi studio.

Käsien likaantumista ei voinut välttää

011 PURKUTERAPIAA JA KOKOAMISPROSESSI

Elämän kaoottisuuden keskellä on järjestelmällisyyteen turvautuminen lohduttavaa. Ymmärän neuroottisia ihmisiä, sillä kun arkipäivä koostuu pitkälti sattumista on ylijärjestelmällisyys eräänlainen tapa selviytyä siitä. Itse olen pikemminkin suurpiirteinen kuin neuroottinen; en välitä yksityiskohdista vaan tähtään asioiden onnistumiseen laajemmasta kulmasta. Olen joutunutkin opettelemaan neuroottisuutta tehdesäni sarjaa. Olen luonut itselleni säännöt; puran kaiken niin pitkälle kuin mahdollista rikkomatta mitään. Välillä käyn suuria henkisiä taisteluja itseni kanssa. Ego tahtoi lyödä hanskat tiskiinkin ja mennä jo nukkumaan, mutta superego vastustaa neuroottisena ja pitää minut työssä. Jossain vaiheessa silmissä pimenee ja muutun koneeksi itsekkin, jatkan mekaanisesti järjestelyä tunti tunnin perään eikä missään ole mitään järkeä.

Koneen osien järjestely on kuin palapelin kokoaamista. Aloitan kulmapaloista, eli isoista paloista, joilla luon eräänlaiset raamit, joiden sisäpuolelle voin koota muut osat. Aloitan aina isoimmista asioista ja etenen kokojärjestyksessä pienempiin. Järjestän osat paitsi kokonsa mukaan, myös värin ja/tai materiaalin mukaan, metalliset ympyrät menevät yhteen kohtaan, muoviset epämääräisen muotoiset toiseen. En suunnittele kuvaa tarkasti ennen aloitusta. Palaset loksahdavat paikalleen kuin itsestään. Yritän löytää paalle niiden luonnollisimman paikan miettimättä liikaa. Pahin pelkoni on, että huomaan tilan loppuvan pienimpiä eli viimeisiä osia järjestäessä. Joutuisin järjestämään koko komeuden alusta; pahimmillaan järjestelyyn on mennyt yli viisi tuntia.

Kuvatessa käytän yhtä valoa ja ainakin kahta heijastinta tasaamaan valon alta ja sivulta. Pyrin saamaan valon mahdollisimman samanlaiseksi jokaisessa kuvassa, niin että varjot lankeavat samaan suuntaan. Kuvat otan suoraan ylhäältä, jotta pienikin palanen olisi nähtävissä. Kuvamisen jälkeen käsittelen kuvat poistaen pohjan, jotta se olisi täysin valkoinen. Korjaan myös

osien järjestystä siten, että ne ovat täydellisen suorassa järjestyksessä toisiinsa nähden. Osien järjestäminen millitarkasti silmämääräisesti luonnossa on lähes täysin mahdotonta; se on kuin yrittäisi kirjoittaa isolle taululle täydellisen suoraa tekstiä ilman että se valuu jostain kulumasta alaspäin.

Alussa kuvasin kaikenlaisia aparaatteja; kameran, partakoneen, lihasahan, hajonneet kuulokkeet ja niin edelleen. Timothy Persons huomautti minulle eräessä yhteisessä kritiikki-tilaisuudessa jotain mitä olin itsekkin jo pitkään pohtinut; minun tulisi keskittyä vain niin sanottuihin merkittäviin laitteisiin. Tavaroiden tulisi edustaa esineitä, joilla on suuri merkitys tämän päivän arjessa. Jätin pois lihasahan, partakoneen, muovisen herätyskellon ja kuulokkeet. Tulkitsin ohjetta hieman omalla tavallani lampun ja faksin kohdalla; vanha hehkulamppu jalkalamppu kuvassa edustaa energiansäästölamppujen isää ja faksin katson olevan sähköpostin esiaste tavallisen postijärjestelmän jälkeläisenä.

Lopullisessa kuvasarjassa nähdään siis kirjoitus-kone, faksi, puhelin, kamera, jalkalamppu, kello ja kelamankka. Kaikki kuvaamani koneet olen joko saanut, löytänyt tai ostanut kirpputorilta. Saadut koneet ja oletettavasti myös roskalaksista löydettyt ovat aina olleet ”rikki”, vaikka kun olen ne avannut olisi vika ollut helposti korjattavissa. Kaikki koneet on mahdollista kasata vielä purkamisenkin jälkeen.

Purkaessa ergonomia ei ollut ensimmäisenä listalla

012 KAIKEN TAKANA ON JÄRJESTELMÄ

Sain onnekesni käyttää myös studio Kuvasataman tiloja

Suurin inspiraationi lähde on Things Organised Neatly -blogi. Se on blogikollektiivi, johon kuka tahansa saa ottaa osaa lähettämällä kuvansa blogiin. Blogin pitäjä toimii kuraattorina valitsemalla kuvat, jotka julkaisee blogissaan. Kuvien tulee sisältää jotain, joka on järjestetty siististi ja kuvattu, esimerkiksi laukun sisältö, ruoka-annos, tavarat joita käyttää päivä aikana ja niin edelleen. Viime vuosina on Things Organised Neatly -blogi saanut paljon huomiota medialta; vuoden 2012 aikana siitä on tehty kahdeksan webbjulkaisua, esimerkiksi TIME News Feediissä ja Herron Design History & Theory-web julkaisussa.

Ursus Wehrin valokuvasarja Tidying Up Art on osaltaan myös inspiroinut minua suuresti. Sarja koostuu kuvapareista joista ensimmäinen on lähtökohta ja jälkimmäinen Wehrin uudelleen järjestämä kokonaisuus. Kuvat sisältävät esimerkiksi aakkosmurolautasen tai parkkipaikan autoineen ensin epäjärjestyksessä ja sitten järjestyksessä. Wehrli on 1969 syntynyt sveitsiläinen koomikko, kuvataiteilija, valokuvaaja ja performanssitaiteilija.

Alkuperäisen idean sarjan tekoon sain jo vuotta aiemmin, ja olen tehnyt sarjasta lyhyen kolmen kuvan version Oravaisten vanhustalo Solängeen

vuonna 2011. Taide ja hyvinvointi -projektin sisällä saimme tehtäväksi luoda vanhainkotiin ja Kokkolan sairaalan syöpöosastolle viihtyisää valokuvataidetta iänikuisten kulahtaneiden akvarellimaalausten tilalle. Tehtävä oli haastava: taulut roikkuisivat vuosikymmeniä vanhustalon seinillä ja sairaalassa. Ajattelin varsinkin vanhuksia - mitä olisi hauskaa katsella päivästä toiseen kyllästymättä? Jotain johon kuka tahansa yli 20-vuotias voisi samaistua, mutta mikä ei provosoisi suuresti. Aluksi kuvasin vain vanhaa tavaraa, mutta kyllästyin itse saman tien kuvia tehdessä. Löysin Things Organised Neatly -blogin ja huomasin kuinka kauan saatoin istua blogin äärellä selaten kuvia järjestetyistä tavaroista. Löysin vanhan kirjoituskoneen ja päätin purkaa sen. Alun epäonnistumisista johtuneen ajanpuutteen takia ehdin toteuttaa vain kolme kuvaa: kirjoituskoneen, television ja puhelimen. Päätin kuitenkin etten aio käyttää vanhaa kuvamateriaalia vaan kuvaan kaiken alusta. Sääntöni olivat tiukemmat toisella kerralla.

Toisaalta kiinnostus puhtaaseen järjestelmällisyyteen on varmasti iskostunut mieleeni jo lapsena. Lääkärillä käydessä ja koulun penkillä istuessa muistan tutkineeni vanhoja lääkärikarttoja ja vanhanaikaisia koulukarttoja mielenkiinnolla. Karttojen tutkiminen oli lapsena äärimmäisen mielenkiintoista. Koneiden järjestäminen lattialle on kuin eräänlaisen kartan tekoa.

Brian Hindmarch kuvaili tekemisiäni sanalla "Sculptographer", veistoskuvaaja. Järjestäessäni koneen uuteen uskoon teen siitä samalla hetkellisen veistoksen jonka dokumentoin valokuvaamalla. Luon kuvan sisään ajattelemta toisia kuvia - kasvoja, hahmoja ja kuvioita, jotka katsoja hahmottaa itse. Kuvani ovat erilaisia jokaiselle joka niitä tutkii. Ne ovat sitä myös tunneta-solla; yhdelle palaa mieleen mummolan puhelin, toiselle ehdoton kielto ettei kirjoituskoneeseen saa kajota ja hajottaa.

013 LOPPUSANAT

Sarjaani on visuaalisesti helppo samastua. Se ei vaadi selittelyä eikä taustatietoja, vain perustunteiden vanhoihin koneisiin. Se toimii yhtälailla sarjana kuin yksittäisenä teoksena olohuoneen seinällä. Teokset sopivat kaikessa yksinkertaisuudessaan ja graafisuudessaan niin galleriaympäristöön, kuin Ikean julistekatalogiin. Olen huumorilla miettinyt myyväni kuvat Ikealle. Voin hyvin nähdä ne vuoden 2015 katalogin nuorten huoneen esimerkki sisustuksessa. Silti olen onnistunut ujuttamaan sarjaani sisältöä, ja toivon eräällä tavalla yllättäväni sen, joka vaivautuu tutustumaan myös sarjan taustoihin.

Lopputyö on vaikuttanut myös omaan ideologiaani ja kulutuskäyttäytymiseeni. En voi väittää olevani erittäin ekologisesti ideologinen henkilö; syön meetvurstia leivän päällä ja omistan Applen tuotteita. Voin kuitenkin vakuuttaa muuttavani kulutustapojani tulevaisuudessa. Lukemani artikkelit kulutuksen seurauksista ovat vaikuttaneet minuun syvästi. Olen päättänyt etten enää osta yhtä ainutta akryylipaitaa, ja shoppailun, jopa kirpputoriostelun, olen lopettanut lähes kokonaan. En tahdo joutua samaan jamaan kuin Petri Luukkanen, joten en aio ostaa mitään mitä en tosiaan välttämättä tarvitse. Maksan mieluummin puhelimeni korjauttamisesta seuraavalla kerralla kuin vaihdan sen vain kokonaan uuteen laitteeseen. Pyrin kaikin puolin kohtuullistamiseen, niin hyvin kun ylemmän keskiluokan köyhä maailmankansalainen kykenee.

014 KIITOS

Liia Bennet, Studio Beet

Fredrik Åke Hillbom

Vivi-Maria Jäntti

Anna Korhonen

Mirjam Kurki

Kimmo Lehtonen, Kuvasatama OY

Marion Lepistö

Kaarlo Lepistö

Mikael Paananen

Katarina Pada

Das Pommus

Lars Rebers

Johanna Tarkkanen

Emma Westerlund

LÄHTEET

Allen, Felix; Howard, Brian Clark (17.6.2011), *Going and going: World's oldest light bulb still shining bright after 110 YEARS*, Daily Mail Online -verkkolehti

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2004797/Worlds-oldest-light-bulb-110-years-old-Livermore-California-station.html#axzz2K7oCfaNq>
(haettu 01.12.2012)

Ashton, Glenn, (16.10.2010), *What Is Economic Degrowth?*,

The South African Civil Society Information Service
<http://www.sacsis.org.za/site/article/582.1>
(haettu 14.02.2013)

Berner, Anna-Sofia (13.01.2013), *Vuosi ilman tavaraa*, Helsingin Sanomat

<http://www.hs.fi/sunnuntai/Vuosi+ilman+tavaraa/a1305637194190?jako=9975f6a58af-62313d128015ab8da9d96> (haettu 13.01.2013)

Dannoritzer, Cosima (2010), *Hekkulamppuhuijaus (The Light Bulb Conspiracy: Planned Obsolescence)*, Espanja
<http://www.youtube.com/watch?v=4WPrTk-90VZM> (01.12.2012)

Degrowth, Wikipedia, (haettu tarkoituksena löytää erilaisia suomennoksia termille), päivitetty 14.12.2012

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Degrowth>
(haettu 14.02.2013)

Digita.fi, *Digitaalisen television kehitysvaiheet Suomessa*,

http://www.digita.fi/kuluttajat/tv/vastaanottotavat/digi-tv_n_kehitysvaiheet (haettu 11.02.2013)

DVD, Wikipedia, päivitetty 4.2.2013

<http://fi.wikipedia.org/wiki/DVD>,
(haettu 01.12.2012)

Eagleton, Terry (2011), *Miksi Marx oli oikeassa*, Helsinki, LIKE

Heikkilä, Annastiina (29.01.2010), *Downshifting kiinnostaa nuoria aikuisia*, Yle uutiset,
http://yle.fi/uutiset/downshifting_kiinnostaa_nuoria_aikuisia/1531710,
(haettu 14.02.2013)

Hillamo, Heikki (27.06.2012), *Leppoistaminen voisi ratkaista ongelmia*, Helsingin Sanomat

<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/Leppoistaminen+voisi+ratkaista+ongelmia/a1340685296177>
(haettu 14.02.2013)

Hinkkala, Helena (2011), *Tekstiilikierrätyksen esiselvitys, Poistotelstiilimassojen hyödyntämistapojen edistäminen jätehierarkian mukaisesti*

http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Tutkimus_+ja_kehitys/HAMKin%20hankkeet/velog/VALMIS_Helenan%20selvitys010611.pdf
(haettu 05.02.2013)

Identiteetti (psykologia), Wikipedia, päivitetty 13.09.2011

[http://fi.wikipedia.org/wiki/Identiteetti_\(psykologia\)](http://fi.wikipedia.org/wiki/Identiteetti_(psykologia))
(haettu 11.02.2013)

Jarva, Risto (1969), *Ruusujen aika*

<http://areena.yle.fi/tv>

Journeyman Pictures (2010), *E-Waste Hell – Ghana*

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=vgUWV2jPEyA
(haettu 14.2.2012)

Kassa, Sabrina (02/2006), *Senegal tulvii käytettyjä vaatteita*, Kumppani

<http://www.maailmankuvalehti.fi/node/1386>
(haettu 11.02.2013)

Koivisto, Hanna (05.03.2012), *Tuhoavatko kierrätysvaatteet Afrikan tekstiiliteollisuuden?*, global.finland

<http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=243567&nodeid=40121&contentlan=1&culture=fi-FI>

(haettu 11.02.2013)

Korjatako vanha vai ostaako uusi? (27.12.2012)
Pohjalainen, sivu 10

Latouche, Serge (11/2004), *Degrowth economics – Why less should be so much more*, Le Modne diplomatique,

<http://mondediplo.com/2004/11/14latouche>

(haettu 14.02.2013)

Livemore California's Centennial Light

<http://www.centennialbulb.org/index.htm>

London, Bernard (1932), *Ending Depression Through Planned Obsolescence*

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/27/London_%281932%29_Ending_the_depression_through_planned_obsolescence.pdf

(haettu 14.02.2013)

Luukkanen, Petri (2013), *Tavarataivas*

Slade, Giles (2006), *Made to Brake – Technology and Obsolesence in America*, USA: Harvard University Press, sivu 295

teknologiateollisuus.fi (12.1.2009), *Maailma hehkulamppujen jälkeen – kysymyksiä ja vastauksia ympärivalaisevien kotitalouslamppujen tulevasta enenrgiankulutusrajoituksista ja niiden vaikutuksesta kotien valaisuratkaisuihin*

http://www.grid.unep.ch/products/3_Reports/ew_ewaste.en.pdf

(haettu 12.02.2013)

Things Organized Neatly,

<http://thingsorganizedneatly.tumblr.com/press>

Tilastokeskus, *Ajankäyttötutkimus 2009*, päivitetty 17.2.2011

http://www.stat.fi/til/akay/2009/02/akay_2009_02_2011-02-17_kat_002_fi.html

(haettu 12.2.2013)

Tilastokeskus (25.5.2012), *Rakennukset ja kesämökkit*

<http://www.stat.fi/til/rakke/>

(haettu 11.2.2013)

Vörlin, Juha, Kuluttajaliitto, puhelinhaastattelu
15.01.2013

Wehrli, Ursus, Wikipedia, päivitetty 03.1.2013,

http://de.wikipedia.org/wiki/Ursus_Wehrli,

<http://www.kunstaufraeumen.ch/en>

(haettu 04.12.2012)

Ylen juttuarkisto (15.08.2012), *Paluumuuttajat – vastavirtaan menijät*,

<http://tv2.yle.fi/juttuarkisto/paivittaiset-ohjelmanostot/paluumuuttajat>,

(haettu 14.02.2013)

Ylönen, Pekka (18.10.2011), *Asiantuntijat: Laitteiden käyttöikää arvioidaan mutupohjalla*, MTV3 uutiset

<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/asiantuntijat-laitteiden-kayttoikaa-arvioidaan-mutu-pohjalla/2011/10/1413874>

(haettu 18.12.2012)

Äitiyspakkaus, Kela

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/100502155308EH?OpenDocument>

(haettu 12.02.2012)

SVENSK SAMMANFATTNING

Inuti apparaten är en serie som undersöker konsumtionskulturen. Arbetet lyfter fram både orsaker som har lett till konsumtionskulturen samt vad den orsakar. Jag belyser teorier, som till exempel hur 1930-talets lågkonjunktur har lett till planerad föråldring och varför dagens elektronik går lättare sönder än gammal och simpel sådan. Varför är det mera lönsamt att köpa nytt än att reparera det gamla? Vidare undersöker jag också hur västerländsk konsumtion påverkar livet i Ghana och hur donerade kläder leder till absurda mängder av avfall och förstör Afrikas egen klädindustri. Jag har hittat, i alla fall en, lösning till problemet: degrowth. Alltså hur man genom att minska konsumtionen kanske kan sakta ner missbruket av vår planet.

Den visuella serien består av sju grafiska bilder av apparater. Jag har plockat isär och placerat dem i en noggrann ordning. Apparaterna – lampan, bandspelaren, kameran, klockan, faxen, telefonen och skrivmaskinen – representerar föregångare till moderna apparater och saker, både symboliskt och i praktiken. Jag har fått inspiration både från sociala medier, speciellt Things Organised Neatly-bloggen och från min pappas stora kärlek: gamla bilar och restaurering av dem.

